

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja **Gustav Pirc**, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 60 K, na $\frac{1}{2}$ strani 40 K, na $\frac{1}{3}$ strani 20 K, na $\frac{1}{4}$ strani 10 K in na $\frac{1}{12}$ strani 6 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

St. 2. V Ljubljani, 31. januarja 1910. Letnik XXVII.

Obseg: Skrb za goveje parklje. — Česa nujno potrebujemo. — O hlevski toplini. — Goljenje pri perutnini. — Umetna gnojila za sadno drevje. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Tržne cene. — Inserati.

Skrb za goveje parklje.

Pri nas malokje goved toliko hodi na pašo, da bi svoje parklje dovolj obrabila in bi zato ohranila naravno in pravilno stojo. Še tam, kjer je paša redna ali goved hodi celo v planine, stoji vso zimo v hlevu in parklji zrastejo dolgi, kar je velika napaka.

Govedo, ki vedno ali večjidel v hlevu stoji, celo če so tla mehka, ne obrabi parkljev. V takem slučaju se parklji nenaravno razvijajo, se podaljšajo zlasti na prstih (glej pod. 5.), vsled česar je lega parkljev nepravilna, žival slabo stoji, in to vpliva tudi na razvoj okostja. Govedo z dolgimi parklji težavno hodi in ga stanje včasih tako utruja, da nerado je in hujsa.

Predolgo zrasi parklji posebno škodujejo mladi govedu, ki ima v mladosti še slabotne kite in mišice ter šibke kosti, zato mora vsled predolgih parkljev polagati vso težo svojega ohlapnega telesa na pete in dobi popolnoma nepravilno postavljene noge. Tako mlado govedo ima potem zverženo okostje, noge in kosti dobe nepravilne lege, in odtod naše »podrte« živali.

Predolgi goveji parklji niso le grdi, temveč goved kvarijo, jo mučijo in so celo nevarni. Krava s cokljastimi parklji nima pri vleganju in vstajanju nikake sigurnosti

in na gladkih tleh se ji kaj rado spodrsne, da pade, kar je vedno nevarno, celo pri brejih živalih.

Skrb za parklje bodi torej vedno dolžnost umnega in vestnega živinorejca!

Parklje je treba redno porezovati, kadar čez mero zrastejo. Roženi podaljšek se tako poreže, da je brez škode za nogo in vedno mora ostati dovolj močna rožena stena. Posebno je treba paziti, da se pri obrezovanju ne pride preblizu notranjih, zelo občutljivih delov parklja, ali da se celo ne ranijo. Podoba 6. kaže prerez cokljastega parklja in pikčasta črta na tej podobi kaže, kako daleč se sme brez

škode porezati roženi podaljšek.

Podoba 7.

Podoba 5.

škode porezati roženi podaljšek.

Večkrat se naredita tudi dva podplata. Med starim in novim podplatom se potem zbira neka smrdljiva tekočina ali pa preperela snov. Govedu, ki vedno stoji v hlevu, se morajo iz tu navedenih vzrokov redno vsakih 5 do 6 mesecev porezovati parklji. Za porezovanje se vzame oster nož s kratko klinjo, najbolje tak, ki na obe strani reže.

Priporočeno je spomladi goved goniti za poskušnjo

po trdih tleh, in kakorhitro se zapazi napačna hoja, se morajo takoj parklji primerno prirezati.

Zadnje noge je dostikrat zelo težavno dvigniti, da se parklji porežejo. Včasih zadostuje nogo le malo dvigniti, da se namreč le v bielju vpogne, kar krotke krave navadno rade puste. Upornejšim živalim je treba nogo s silo dvigniti, in sicer na ta način, da se privežejo v kak tesen prostor, potem se jim noga dvigne in podnjo, in sicer pod skočni člen, se potisne drog, ki se kakorkoli po pomagajih kvišku drži.

Posebno uporne in močne živali je najbolje peljati h kovaču ter jih postaviti v stajo za podkovanje volov.

Obrezovanje parkljev na popisani način, zlasti pri upornih živalih, pa nikakor ni tako lahka reč, zlasti za nevajenega človeka; delo je sitno, zamudno in tudi lahko nevarno za ljudi in živali.

Da se parklji pravilno, brez vsake težave in nevarnosti primerno porežejo, je priporočeno poslužiti se Maševih škarij za parklje. Stemi škarjami se parklji obrezujejo kakor kaže podoba 7. Žival se postavi na kak raven prostor, n. pr. na obraščeno trato s kratko travo, na lesena tla, ali na kaj enakega. Parklji na desnih nogah se porezujejo od leve strani in parklji na levih nogah od desne strani. Pri rednem porezovanju parkljev zadostuje porezati le predolge konce parkljev, kajti prestari in odstopli podplati že samiodsebe odpadajo.

Škarje za porezovanje parkljev se dobivajo pri tvrdki Waldek, Wagner & Benda na Dunaju, I., Opernring 10.

Česa nujno potrebujemo.

Obilokrat smo v „Kmetovalcu“ že zapisali, da je umno kmetijstvo izmed težjih obrti na svetu.

Vsakega rokodelstva ali obrti se pa človek šele mora naučiti. Obrtnik mora poznati vse reči (sirovine, orodja, stroje), ki jih potrebuje za svoje obrtovanje, mora že naprej vedeti, kakšen izdelek mora narediti in mora torej vedeti presojeti kakovost tistih reči, ki jih izdeluje. To vse velja tudi za kmetovalca.

Ali pa naš kmetovalec pozna in zna vse to?

Večinoma ne, zato pa večina naših kmetovalcev v svoji obrti niti niso slabi rokodelci, kaj šele umni kmetovalci! . . .

Naš kmetovalec preprosto dela tjavendan, kakor je videl pri svojem očetu ali pri sosedih, in ves poln vraž prepušča uspeh slučaju, sreči, dobri letini in dobroti ljubega Boga. In vendar mu je Bog dal pamet in njegova sveta dolžnost je to pamet rabiti pri svoji težki obrti, da more po začrtanem potu zagotoviti si dobro letino, ali z drugimi besedami: umno kmetovati, t. j. ob najmanjših stroških veliko dobrega pridelati.

Vse kmetijstvo sloni na naravoslovnih znanostih, in teh ima kmetovalec silno malo, skoraj nič, ali prav nič.

Kaj vedo kmetovalci o sestavi zemlje, o redilnih snoveh in o silah, ki delajo, da rastline rasejo; kaj vé o silno sestavljenem ustroju rastlinskega in živalskega življenja, dasi je poznavanje vseh teh reči umnemu kmetovalcu ravno tako potrebno, kakor čevljarju poznanje kakovosti in lastnosti usnja, ki iz njega dela čevlje. Lep čevljar, ki ne ve ločiti teletine od svinjine! To bi se iz njega norčevali, in vendar je tak čevljar

na las podoben kmetovalcu-sušmarju, ki ničesar ne ve o svoji zemlji in o naravoslovnih zakonih, ki se po njih ravna kmetijske rastline in živali.

Vzlic vsemu temu pa ne očitajmo ničesar našemu kmetu; teh razmer ni on sam kriv, temveč tisti, katerih dolžnost je bila in je kmetu kot obrtniku dati za njegovo delovanje potrebnih znanosti za podlago, pa so to dolžnost zanemarili. Če smo pravični, odpustimo tudi tem krivcem zanemarjanje njih dolžnosti, saj sami niso imeli in ga največ še danes nimajo pojma o potrebah kmetijskega stanu.

Kako se skrbi za rokodelski in obrtnijski naraščaj dandanes in kako za kmetijski!?

Za obrtnike in rokodelce so nižje, srednje in višje izobraževalne strokovne šole, rokodelski vajenci morajo pohajati obrtne in strokovno nadaljevalne šole, a kmetskemu otroku in mladeniču ali mladenki se nič tistega ne pove, kar tako nujno potrebuje za svoj poklic, če naj postane dober, umen in zato blagostojen gospodar ali gospodinja.

Res imamo tudi razne nižje in višje kmetijske šole, a mi kmetovalci nismo redko sejani, naše vasi, naša sela so obljudena zgolj od kmetovalcev, in naravnost nemože je vsaj za sedaj misliti, da bi vsak kmetski sin ali vsaka kmetska hči pohajala kako tako šolo. In vendar smo tako potrebni strokovne naobrazbe! Na to naobrazbo čakati pa tudi ne moremo več.

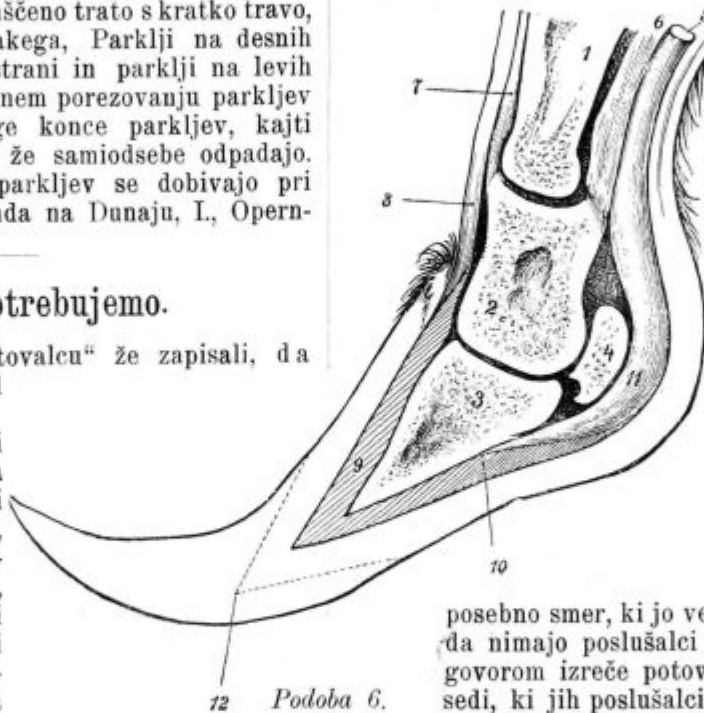
Kaj naj torej storimo?

Kmetijski potovalni učitelji pač veliko store, a njih poučevanje ima

posebno smer, ki jo vedno prekrizuje nedostatek, da nimajo poslušalci potrebne podlage, in med govorom izreče potovalni učitelj celo vrsto besedi, ki jih poslušalci ne pojmiyo, in razložiti jih kratkoma največkrat ne gre. Zato so pa kmetijska potovalna predavanja večinoma le bodrenja k napredku ter navodila in recepti za umno kmetovanje, ki so pri nas prav gotovo povzročila velik preobrat na boljše, a korenitega pojmovanja umnega kmetijstva seveda pri najboljši volji ne morejo doseči. Kmetijski potovalni učitelji so vzlic vsemu vendar potrebni in bodo takrat še bolj potrebni in bodo uspešneje delovali, kadar bo kmetovalec imel za svoj poklic boljše, v šoli pridobljeno naobrazbo.

Kmetijske poučne knjige prav gotovo učinijo veliko dobrega, a o njih velja v marsičem tisto, kar je povedano o potovalnih učiteljih.

Kmetijski strokovni listi že laže objavljajo poučne spise naravoslovne vsebine, v kolikor so podlaga kmetijstvu, a tak list se kmalu zavrže in uredništvo ne more kar naprej ponavljati eneiniste stvari; dasi bi to nič ne škodilo, vendar bi tako ponavljanje bralce vznevoljilo, kajti tvarina je samanasebi za pričetnike precej pusta in se da resnično zanimivo in razumljivo razpravljati le v šoli z rednim poukom po večjih učiteljih, ki so dobri šolniki in imajo potrebna učila.

12 Podoba 6.

Vzlic vsemu je namera našega uredništva, v bodočnosti objavljati več spisov tozadevne vsebine in nikar naj nam ne pridejo hujškači, da je list preučen. Kmetijstvo sloni na naravoslovnih znanostih, zato je ono ravno najtežja obrt na svetu, in tudi naš kmet mora priti do spoznanja, da potrebuje teh znanosti in da se ne izhaja samo s praktičnimi navodili in recepti, kajti tudi te je treba znati uporabljati, in zna jih le tisti, ki pozna njih izvor, to je njih znanstveno podlago.

Če iz navedenega vzroka za sedaj kmetijske šole ne zadostujejo (saj jih tako, žal, skoraj nič nimamo), če kmetijski potovalni učitelji ne morejo vsega narediti in kmetijske poučne knjige ter kmetijski časniki ne zadostujejo, kje nam je torej iskati pomoči?

V pričetku edino le v ljudskih šolah na deželi in v nadaljevalnih ter v ponavljalnih šolah, ki so z njimi združene. V to svrhu se pa morajo te naše ljudske, nadaljevalne in ponavljalne šole na deželi korenito preosnovati in merodajni činitelji naj imajo pred očmi, da so te šole sicer v prvi vrsti splošne izobrazovalnice, kjer naj se otrok nauči verouka, branja, pisanja in računanja, a istočasno osnovnih pojmov iz tistih ved, ki so podlaga kmetijstvu.

Pa pogledjte učni red današnje naše kmetijske ljudske šole, ali pa spričalo take šole. Cela vrsta je predmetov, kakor na kaki visoki šoli, ubijajo se otroku v glavo reči, ki jih v življenju nikdar ne bo potreboval, a najpotrebnejšega se ne nauči. Otrok zna izborno popisati slona, žirafa, leva itd., ne ve pa ničesar o kravi, ki jo vsak dan vidi, dasi bo imel vse življenje z govedjo opraviti. Otrok ve, kaj je demant, kje se nahaja in čemu se rabi, ne ve pa ničesar o rudninah, ki so v zemlji in ki tvorijo njeno rodovitnost; učijo ga imena vojskovodij, ki so menda pred tisočletji živeli in so v slavni vojskah na tisoče ljudi poklali, ne ve pa seveda ničesar o tistih za človeštvo imenitnih možeh, ki so nas naučili pridelati dve bilki na tistem prostoru, kjer je prej s težavo rasla ena bilka. Iz šole izstopi otrok ničesar ne ve, kaj tvori rodovitnost zemlje, ne ve za pogoje uspevanja rastlin in živali, viničarski otrok ne ve, kaj je mošt in kaj ga izpreminja v vino, naš izšolan otrok niti ne ve kaj je kruh, zato pa bržkone pozna kitajski narod vsaj po imenu in njegove starodavne šege, ki se nam smešne zde, dasi mi v marsičem nismo nič manj smešni in smo v prenešenem pomenu besede tudi ljubitelji tiste kite, ki jo kitajci nosijo. Brez ljudskošolske izobrazbe se danes ne da več izhajati, a proč z nepotrebnim bremenilnim poukom v ljudskih šolah na deželi in na njegovo mesto naj stopi pripravljalni pouk za kmetijstvo. **Kratko rečeno: Ljudska šola na kmetih bodi prirejena za kmeta!**

Kmet, ti si danes enakopraven vsakemu človeku kterečkoli poklica, ti odločuješ, vsaj pri nas, o sestavi večine v raznih zastopih občinskega odbora, šolskih svetov, deželne zbornice itd., posluži se svoje pravice in zahtevaj ter deluj, da bo naše ljudsko šolstvo tebi na korist preustrojeno!

O hlevski toplini.

I. Prehladni in pretopli hlevi.

Zelo velike važnosti je, da je v hlevu pravilna toplina. Dočim je bilo nekdanj v tesnih bivaliških, kamor

se je živina zaklepala, vsled vedno zaprtih vrat navadno jako toplo, vidimo, da je v novodobnih hlevih, ki se odlikujejo po višini stropa, po prostornih pregrajah in hodnikih ter dobrih zračilnih napravah, toplina ravno nasprotno prav velikokrat jako nizka. Oboje je napačno. Imeti živino v mrzlih hlevih, se pravi krmo zapravljati in razsipati, kajti če se ne daje živini v mrzlih hlevih več krme, ji opešajo moči, nazaduje v rasti kakor tudi v oddaji snovi, recimo mleka. Pri posebno nizki hlevski toplini se natančno vidi, kako živina zmrzuje, in če se pregreta vrača v mrzel hlev in če je v njem poleg tega še prepih, gotovo ne izostanejo katarne bolezni v prebavnih in dihalnih ter trganje po udih. Pogosto trganje v členih, pri čemer postanejo udje popolnoma trdi in ki so ga zlasti prasiči v prostostoječih hlevih s špranjastimi stenami deležni, je najboljši dokaz za ta učinek.

Nasprotno se pa vsled vpliva prevelike hlevske topline zmanjša menjava snovi in zniža odpor proti zunanemu škodljivim vplivom. Ohlapno, gorko in vlažno stanje kože povzroči, da lahko nastanejo prehlajenja pri nenavadni premembi toplote, n. pr. če se živina izžene iz hleva v hladnejši zrak, ali če prihajajo skoz odprta vrata ali okna hladni zračni toki v hlev. Prav posebno se mora še poudarjati, da je pregorko stanje v hlevu vedno nasičeno s slabimi plini, ker je z zvišanjem toplote združeno tudi razkrajanje v živalskih odpadkih.

II. Pravilna hlevska toplina.

Vprašanje, pri kakšni hlevski toplini je živina najbolj zdrava in plodna, je odvisno od različnih vrst živali, in med njimi je zopet različna po pasmi, starosti in namenu. Za konje je najbolj primerna toplina 12.5—17.5 °C in povprečna toplina 15 °C; le v hlevih, kjer so plemeniti konji, kobile z mladiči in mlada žrebeta, je bolj prav imeti toplote 17.5 do 18.75 °C. Za goved je tudi toplina 12.5 do največ 17.5 °C najbolj primerna, in sicer manjša toplina za vole, večja za krave in teleta; goved za klanje naj ima po možnosti okrog 12.5 °C hlevske toplote. Ovcam ugaja hladnejši zrak v veliko večji meri kakor vsem drugim domačim živalim; vsled svojega gorkega volnenega kožuha zelo trpijo v toplih hlevih. Zanje je najbolj primerna toplina 10—12.5 °C, višja toplina se priporoča zlasti tedaj, ko se plemene. Le takoj po striženju in v prvih tednih potem bi bilo dobro zvišati toplino do približno 17.5 °C, in če se mislijo ovce po striženju pitati za klanje, se priporoča, da se hlevska toplina zviša na 14—15 °C. Za prasiče velja hlevska toplina 12.5—15 °C za najbolj primerno; prasičem za klanje je najbolj ugodna najnižja stopnja te toplote, dočim je za tenkokožne in skoraj gole prasiče in zlasti za svinje z mladiči ter mlade prasičke najvišja stopnja in morda to še presegajoča toplina najbolj primerna. Za merjenje toplote ne sme v nobenem hlevu manjkati toplomera; najbolje je, če se obesi v srednjem delu hleva, morda 1.6—1.8 m visoko v kaki izdolbini, ki se napravi obliki toplomera primerno na kakem stebru.

III. Uravnavanje hlevske toplote.

Primerno hlevsko toplino dobiti je včasih precej težko. Če je vzrok prenizke toplote majhno število živali, ki so v hlevu, se navadno temu odpomore na ta način, da se nerabljeni prostor napolni s slamo, in če je hlev precej visok, se strop zniža na ta način, da se pritrdijo pod stropom drogi, kamor se položi slama. Tako naj se ravna tudi takrat, če je velikemu mrazu v hlevu vzrok hud mraz ali dolgotrajna mrzla burja. V tem slučaju se

tudi priporoča, nakopičiti steljo ob zunanjih stenah hleva, napraviti dvojna vrata iz pletenin, ali pribiti slamnate vrvi na vratnih robovih. Prav dobro nastiljati s slamo je tedaj neobhodno potrebno. Teže se da pomagati, če so stene napravljene iz snovi, ki dobro prevaja toploto, in trajno trpijo po vlažnosti. V časih, kadar te nezgode izjemoma hudo nastopajo, se lahko poskuša, poleg omenjenih pripomočkov obložiti notranje stene s slamnjačami, ki se z drogi in vrvicami lahko vsak čas napravijo. Vkljub temu je pa to le nezadosten postranski pomoček, zato se pa predvsem priporoča postaviti hlev, ki odgovarja vsem zdravstvenim zahtevam. Posebno občutno se pozna slab vpliv mraza v hlevih, ki niso bili pozimi dlje časa rabljeni. Izdatno nastiljanje in obložitev notranjih sten s škopami, zlasti tudi onih, ki so obrnjene prednjim delom privezane živine, so tudi tu edina sredstva, ki se je vsled njih mogoče izogniti nevarnosti prehlajenja.

Veliko manj pripomočkov nam je na razpolago za znižanje previsoke hlevske toplote. V toplejših časih leta je najbolje odpirati okna in vrata, da se različno segrete zračne plasti v hlevu in okolici začno premikati in gibati. Kakor je ravno toplo, se puščajo tudi ponoči ali samo okna ali tudi gorenje polovice vrat ali, če ima hlev notranja vrata iz letev, tudi vsa zunanja vrata odprta. Če je posebno gorko, pa tudi nič ne škoduje, da se nasproti stoječa okna ob istem času odpro, ker nastane vsled tega močnejši preprih. Nadaljnje jako priporočljivo sredstvo je škropljenje tal po hlevskih hodnikih in pregraj z mrzlo vodo, ker se stem povzroči mrzlo izhlapevanje. V ovčjih hlevih se mora važnost polagati na to, da v tem času niso pretesno zasedeni, ker oddajajo sicer živali druga drugo toliko gorkote, kakor je sploh tem potom oddajajo. Teže je, če so hlevi tudi v hladnejšem letnem času pretopli, kar nastane, če je preveč živali v hlevu, in pogosto, če se preveč gnoja nakopiči. Če se sempatja tenka plast prsti nasuje čez gnoj, se nekoliko odpomene tej neprijetnosti. V kolikor se te razmere ne izpremenijo stem, da se manj živine postavi v hlev in gnoj večkrat izkida, je poleg tega zelo potrebno, da se napravijo v hlevu posebni in uspešni prevetrovalniki, ki zelo zboljšujejo zrak v pretoplem hlevu.

Goljenje pri perutnini

Beseda goljenje pomeni menjavo perja pri perutnini jeseni, ko se ji perje popolnoma obnovi.*) Ta način goljenja je torej popoln, v rasprotju z delnim, ki prizanesa perju v repu in perutnicah ali obnovi le posamezno peresa. Goljenje pa nastopa vedno na obeh straneh ptiča enakomerno.

Race in gosi potrebujejo svojo pernato obleko za varstvo proti vodi. Vsled tega se morajo le polagoma goliti, in pri nekterih pasmah nastopa goljenje včasih vse leto (pekinške gosi).

V mladosti se menjava perja zvrši na ta način, da najprej prvo perje prežene puh, ki ga imajo izleženi mladiči. Potem nastopi pravo perje. Pravo perje dobiva perutnina včasih prav počasi. Večkrat vidimo po deset mesecev stare kokoši, ki se še vedno golijo. Popolno goljenje nastopi šele jeseni drugega leta.

Ptice mažejo svoje perje. Žival rabi v to svoj kljun. Z njim jemlje iz oljne žleze, ki se nahaja na repnem hrbtu, potrebno maščobo ter z njo maže perje.

Poletno solnce izsuši to maščobo, ki jo ptica večkrat obnovi. Mast se razkroji in pero se lomi. Vsled

tega izgubi svojo odpornost proti vodi in tudi prožnost, kar vpliva na krvno toplino ptice.

Goljenje se pri posameznih pticah različno pojavlja. Dočim se pri nekterih komaj opazi, postanejo druge v kratkem času skoraj gole. Pravtako se je opazilo, da je čas goljenja zelo odvisen od vremena. Če je jesen lepa, nastopi goljenje kasneje. Ker prenehajo kokoši ob goljenju jajca nesti, čeprav se dobe tudi take, ki ob goljenju ne prenehajo nesti, kar se pa največkrat pozneje maščuje, je primerno, da se goljenje čimprej zvrši in če mogoče preloži na ono dobo, ko je toplina še dovolj visoka, da perutnina vsled mraza ne trpi.

Večkrat se je že poskušalo, na ta način vplivati na goljenje. Koncem junija so zaprli za pol meseca kokoši ter so jim dali pol manj piče kakor navadno, kar zadostuje komaj za življenje. Ko so jih izpustili, so ravnali nasprotno in so jim dali posebno redilno pičo v velikih množinah. Delni uspeh sicer res ni izostal. Večina kokoši se je začela vsled tega goliti. Najbolj čudno pri tem je pa, da kokoši po tem prisilnem ravnanju niso nič poprej pričele jajca nesti kakor one, ki se niso podvrgle temu načinu.

Dognano je, da začnejo kokoši, ki se zgodaj in naravnim potom golijo, poprej nesti jajca in so pozimi tudi bolj pridne. Ob času goljenja perutnina predvsem potrebuje snovi, ki se iz njih delajo peresa. V to je potrebna velika množina krvi, apna in kremikove kisline. Piča pa ob goljenju ne učinkuje tako kakor ob času, ko nesejo kokoši jajca. Del piče, ki se iz njega sicer jajca napravijo, zlasti mast, se kot maščoba naseli v telesu in tvori takorekoč rezervne snovi. Zato vidimo, da so kokoši ob času goljenja bolj debele kakor sicer. Pri pticah, ki žive pod milim nebom, je to po sebi umevno. Za zimo morajo spričo mraza in slabe hrane imeti zalogo. Naše kokoši pa morajo pozimi zopet jajca nesti. To bodo tem laže storile, ker jih nabrana mast pod kožo varuje mraza.

Vsa fiziološka opravila se v živalskem telesu najbolje vršijo, če je žival dobro rejena, nikakor pa ne, če je žival suha ali mesnata. To naj si perutninarji posebno dobro zapomnijo.

Čudni pojavi se pri goljenju kažejo pri starih kokoših, ki več ne neso. Po goljenju imajo namreč perje, ki je podobno petelinjemu.

Vobče goljenje ni bolezen, toda zdela vseeno kokoši. Vidimo, kako se jim grebeni zgrbijo, polna barva, živahno oko in živahnost sploh se jim zmanjša, kokoš trpi. Čim bolj neprijetno je vreme, tem bolj trpi, če ji v tem oziru ne pomagamo. V takem času je treba kurnjake nadebelo postresti s slamo, okna in vrata dobro zapreti, da se toplota ohrani itd. Treba je tudi hlev večkrat osnažiti in zlasti odstraniti nakopičeno perje, ki jim izpada.

V tem času se priporoča dati kokošim, ki se prosto gibljejo, železa, ki se sicer daje le kokošim, ki smejo le omejeno na prosto. To se tako stori, da se v njih pitno vodo devlje zarjavelo železo ali vmeša železni vitriol. Opozorjati je treba, da se rja v vodi ne topi in da se tudi železni vitriol v črevih le malo porabi, pač pa črevo večkrat zelo draži.

Najboljši železnati preparati so raztopni. K tem spada raztopni železnati sladkor ali sveže napravljen ogljikovokislji železnati okisec. Kdor torej hoče kokošim dati železa, stori najbolje, če zmeša po 1 g pepelika in železnega vitriola, oboje v obliki praška, v to mešanico dene za kavino žlico tekočega medu, in ko se je sol raztopila, vse skupaj zameša v 1 l pitne vode.

*) Pravimo tudi, da se perutnina misa; kanarčki se brijejo.

Umetna gnojila za sadno drevje.

Kmetovalci so doslej sadnemu drevju le redkokdaj gnojili, navzlic temu, da je zelo hvaležno za dobro hranitbo. Ne samo, da po primernem gnojenju drevje obilneje rodi, tudi sadje je boljše in drevesa so trpežnejša in manj občutljiva za razne bolezni. Mnogokrat sadje prezgodaj odpada, ker ima drevo premalo hrane. Če pa sadnemu drevju dobro gnojimo, tedaj lahko vsako leto dobro rodi.

Zelo je razširjeno mnenje, da mora priti po bogati sadni letini revna letina. To se sicer pogosto dogaja, ker je drevje po obilni letini opešalo in ne dobiva v zemlji več toliko hranilnih snovi, da bi moglo v prihodnjem letu zopet sad roditi. Vendar to ne sme biti vedno tako, če ni ob času cvetja neugodno vreme vplivalo in če niso živalski ali rastlinski škodljivci vzrok slabi letini.

Kjer na sadjarstvo obračajo veliko pozornost, tam je znano preprosto sredstvo, ki pripomore do pridelka tudi po dobri letini, in sicer so to umetna gnojila. Drevo stoji 40, 50 ali še več let na istem prostoru in mora za svoje življenje potrebne hranilne snovi vedno iz iste zemlje jemati. Vsled tega pač zemlja mora ubožati, posebno na onih hranilnih snoveh, ki jih rastline največ potrebujejo. Najvažnejše rastlinske hranilne snovi so kali (v kajnitru in 40% kalijeve soli), fosforova kislina (v Tomasovi žlindri in superfosfatu) in dušik (v amonijevem sulfatu). Gnojiti se torej mora s tolikimi umetnimi gnojili, da dobi zemlja vse omenjene tri hranilne snovi, ki jih damo zemlji, če gnojimo z domačim hlevskim gnojem. Samoumevno je, da je hlevski gnoj neprecenljive vrednosti; ker pa tega navadno povsod primanjkuje, so nam torej umetna gnojila edino sredstvo, da z njimi moremo sadno drevje v zadostni meri hraniti.

Za drevo zadostuje 1 kg 40% kalijeve soli, 2 kg Tomasove žlindre ali 1½ kg superfosfata in 1 kg amonijevega sulfata. Prvi gnojili je najbolje potrositi jeseni ali pa sedaj, ko je čas za slična dela najpripravnejši, ker sedaj ima kmetovalec najmanj dela in se ne more izgovarjati, češ da nima časa, kar se pogosto sliši. Ali se gnoji jeseni ali spomladi, vselej se potrosi 40% kalijeva sol s Tomasovo žlindro ali s superfosfatom pomešana v okrožju okoli drevesa, kamor bije kap drevesne krošnje. Tudi se v tem okrožju lahko ruša izreže ter se v jarek, 50 cm širok in 30 cm globok, potresejo gnojila, se zasujejo s prstjo in zopet pokrijejo z rušo. Amonijev sulfat se da konci marca ali v začetku aprila.

Kadar drevje sadimo, je 40% kalijevo sol in Tomasovo žlindro, oziroma superfosfat, pomešati z zemljo in nasuti v jamo. Kadar nasajamo večje nasade, je prej, preden se zemlja globoko prekoplje, na hektar enakomerno pognojiti s 400 do 500 kg 40% kalijeve soli in 1000 do 1500 kg Tomasove žlindre.

Torej večkrat, enakomerno in z različnimi snovmi se mora gnojiti kakor tudi v pravem času. Kdor se bo po teh vrsticah ravnal, tega bo marsiktero drevo jeseni z zlahnim sadom razveselilo, ki bi mu ga drugače ne prineslo, če bi ne gnoжил. Kdor ima dvoje ali več enakih dreves, stori najbolje, če eno drevo gnoji pravilno, kakor prej omenjeno, drugo pa pusti negnojeno. Eno leto se to prav lahko poskusi, in zgled bo več pomagal in bolj poučil kakor veliko besed.

Vprašanja in odgovori.

Drug odgovor na 14. vprašanje v 1. številki letošnjega „Kmetovalca“ glede olajšave šolskega obiska, če je šola preoddajena. Naš prvi odgovor se je naslanjal samo na zakon, a veljavne so še posebne naredbe. Od poučene strani smo dobili naslednjo popolnitev našega odgovora: V zmislu ministrskega razpisa z dne 9. junija 1903, št. 16.385, oziroma razpisa dež. šol. sveta z dne 29. julija 1903, št. 656., je z vso odločnostjo izpodbijati napačno mnenje, ki je splošno razširjeno med prebivalstvom na Kranjskem, da v šoloobvezni dobi stoječi otroci, ki bivajo čez 4 km oddaljeno od šolskega kraja, niso dolžni redno hoditi v šolo in da ni treba postopati proti roditeljem ali njih namestnikom takih otrok zaradi neopravičenih šolskih zamud. Iz gori omenjenih razpisov torej uvidite, da ste dolžni pošiljati svoje otroke ob ugodnem vremenu redno, t. j. vsak dan v šolo. Da dobe poedini otroci v psameznih, posebnega ozira vrednih slučajih olajšave pri šolskem obiskovanju, morejo roditelji ali njih namestniki pri krajnem šolskem svetu zato prositi in ozira vredne vzroke navesti. Ta predloži tozadevni zapisnik okrajnemu šolskemu svetu, ki zadevo končno reši. Sicer pa Vam svetujemo, da v lepem vremenu redno pošiljate otroke v šolo, ker bodo dosegli tudi gotovo lepše uspehe kakor pri morebitnih olajšavah, a v zelo slabem vremenu jih itak nihče ne sili k šolskemu obisku. Morda je pa v vaši vasi ali v obsegu ene ure ležečih vaseh nad 40 otrok, ki morajo čez 4 km daleč v šolo hoditi. V tem slučaju lahko zahtevate, da se v Vašem okolišu zgradi nova šola, oziroma če so v tej daljavi krajne razmere take, da začasno ali trajno prihod do šole močno ovirajo, lahko izposlujete, da dobite ekspežituro, kamor bo hodil ob najneugodnejšem letnem času na primerno postajo počevat najmanj 2 krat na teden učitelj vaše ali kake sosednje bližnje šole. Obrnite se do domačega gospoda šolskega vodje, ki Vam bo gotovo v tej zadevi radovoljno dal vsa potrebna pojasnila.

Vprašanje 18. Presadil sem nekaj dreves, med njimi hruško, ki je na prejšnjem mestu rasla nad pet let. Ali bi bilo prav, **presajeno drevje obrezati sedaj pozimi?** (A. M. v B.)

Odgovor: Vobče se peškato sadno drevje lahko obreže pozimi, oziroma ves čas, ko ni muzevno, t. j. od jeseni, ko preneha rast, in do pomladi, ko se rast zopet vzhudi. Vaše drevje je pa presajeno, pa niste povedali kdaj. Če je bilo lansko pomlad presajeno ter se je prijel in je torej lansko leto že raslo, potem ga sedaj lahko poljubno obrežete z ozirom na vzgojo krone. Če je pa bilo sadno drevje jeseni presajeno in torej še ne veste, če se je prijelo in če bo raslo, potem je mlado drevje le malo porezati, starejše pa močneje, kajti biti mora neko ravnotežje med koreninami in listjem. Večina lasnatih korenin, ki so edine sposobne, da jemlje hrano iz zemlje, se pri presaditvi pokvari in morajo se šele nove take korenine narediti. Če spomladi iz ravnokar presajenega drevja preveč listja zraste iz rezervnih snovi, potem tako drevje seveda dobro ozeleni, veliko vode izpuhteva ter porabi za tvorjenje listja veliko hrane, za kar vse v pričetku narejene korenine ne zadostujejo, in tako drevo se pozneje lahko posuši. Pri mladem presajenem drevju se ni nadejati preveč listja, zato ga iz gotovih vzrokov ni treba preveč obrezati, pri starejšem presajenem drevju se je pa vsekako nadejati preveč listja, zato je treba staro drevje ob presajanju precej izdatno obrezati.

Vprašanje 19. Kdaj pride v veljavo **novi lovski zakon?** (L. M. v N. L.)

Odgovor: Deželni zbor kranjski je v svojem zasedanju lansko leto sklenil nov lovski zakon za Kranjsko deželo. Ta zakon mora dobiti sedaj še cesarjevo potrjenje, in ko bo

potrjen in razglašen v deželnemu zakoniku, šele stopi v veljavo. Kdaj bo zakon potrjen in razglašen, tega nihče ne ve in torej tudi mi ne.

Vprašanje 20. V naši občini je vpeljan **pasji davek**, zato vprašam, če se ta davek sme vpeljati tudi v kmečkih vaseh in ali je pasji davek treba plačevati tudi na samotno ležečih posestvih? (A. W. v P.)

Odgovor: Vsaka občina ima pravico vpeljati pasji davek, in če je vpeljan, so davku podvrženi tudi psi vseh vasi. Kjer je pasji davek vpeljan, ga je pobirati od vsakega psa, izvzemši od tistih, ki so neobhodno potrebni za varstvo samotnih posestev.

Vprašanje 21. Kakšne **smreke so to, ki prav lepo diše**, istotako njih les, in kje se dobivijo? (J. G. v K.)

Odgovor: Smreka, ki lepo diši in daje dišeč les je balsamova smreka (Balsamtanne, abies balsamea). Sadike se dobivajo pri gozdnem uradu grofa Londrona v Gmündu na Koroškem.

Vprašanje 22. Imam velik gozd, kjer rasejo hrastiči, ki so, odkar pomnim (40—50 let), vedno enako debeli, kakor možko stegno, in se jim v zadnjem času vrhovi suše. Med hrastiči rase resa in semtertja do pol metra visoki pokvečeni borovci. Zemlja je ilovnata, pomešana s kremenčevim peskom in s kamenjem. Gozd je obrnjen proti solncu. Velik del tega gozda sem posekal in ga nameravam **vnovič pogozditi**. Ali naj ta gozd zasadim s smrekami ali z macesnom, in kje dobim sadike? Ali bi bilo dobro ob saditvi pognojiti pusto zemljo z umetnimi gnojili in s katerimi? (I. R. v Š. J.)

Odgovor: Iz Vašega popisa dotičnih gozdnih tal se da posneti, da so pusta in zemlja je plitva, zato ne uspeva hrast, ki zahteva globoko zemljo. Morda je hrast cerovec; ta sploh ne prenaša take zemlje; celo če je redko zasajen, ne gre kvišku in vrhi se mu prično sušiti. Segnila resa dela kisló sprstenino (publico), ki tudi zavira rast vsake vrste gozdnega drevja in je gozdarju velika zapreka. Pri pogozdovanju opisanega sveta na macesen niti misliti ni; v poštev najbolj hodita beli in črni borovec. Dobro bi bilo rušo previdno sežgati in gnojiti z neugašenim apnom. Priporočamo Vam obrniti se do gozdnega tehnika v Novem mestu, ki Vam bo dal vsa potrebna navodila in tudi sadike iz novomeške gozdne drevsnice. Gnojitev novih pogozditev s Tomasovo žilindro in s kaljevo soljo ima imeniten uspeh.

Vprašanje 23. Imam deteljisce lucerne na ilovnati in dobro pognojeni njivi; detelja je sicer gosta, a zelo slabo rastna. Enako je tudi na njivah, posejanih s štajersko deteljo. **S katerim umetnim gnojilom naj sedaj pognojim deteljisce?** Tukaj mi priporočajo gnojiti spomladi z mavcem, in če imajo prav, kateri mavec je boljši, gorenjski ali samoborški? (I. R. v Št. J.)

Odgovor: Mavec ni gnojilo, t. j. on ne gnoji naravnost, pač pa njegova žveplena kislina razkroji zemljo in jo dela rodovitnejšo. Mavec se pri detelji prav vrlo sponaša, če ima zemlja v sebi redilne snovi, ki se dajo razkrojiti, drugače pa ne hasne veliko. Večji uspeh dosežete, če spomladi pognojite s superfosfatom in s kaljevo soljo. Lucerna bo pa sploh le tedaj dolgo let dobro rasla, če ima primerna tla, kajti ona gre s svojimi koreninami globoko v zemljo in le tedaj dolgo vzdrži, če ima v spodnjih plasteh dovolj rastlinske hrane.

Vprašanje 24. Moje 10 mesecev staro žrebe prime vsako jutro v zadnjih nogah in v stegnih hud krč, da se kar prestopati ne more. Ta krč pri žrebetu traja že tri tedne in je na levi nogi hujši kakor na desni. Žrebe hodi vsak dan na ograjeno tekališče. **Kako se zdravi krč v žrebetovih nogah?** (I. B. v R.)

Odgovor: Vaše žrebe bo bržkone le prehlajeno, in to, kar Vi imenujete krč, je le revmatizem. Revmatizem je boleče obolenje mišic, ki ga povzroči prehlajenje ter ga pospešuje premočno krmljenje z močnimi krmili. Če je naše domnevanje pravo in bolezen že tri tedne traja, potem se morate vsakako obrniti do živinozdravnika, ki predvsem pravo bolezen določi in Vam da navodilo za zdravljenje. Notranje zdravilo proti revmatizmu je salicilnokišni natron, ki ga dobite v lekarni le na živinozdravnikov recept, kjer je povedano, koliko in kolikokrat je tega zdravila dati. Bolne noge je trikrat na dan dobro natreči s kafrovcem, bolna žival se pa pčilo hrani in zlasti je treba skrčiti množino ovsá. Pitna voda se daje prestana. Predvsem je pa treba skrbeti za suh in gorak hlev ter je žival posebno skrbno varovati pred prepihom.

Vprašanje 25. **Ktere vrste drevje bi na Krasu najhitreje zraslo:** murve, kostanji ali katero drugo? Kako globoko se mora drevje saditi in kje se dobiva? (A. S. v Š.)

Odgovor: Divji kostanj najhitreje zraste in ima tudi na Krasu kot senčno drevo prednost pred murvo, če ni izpostavljen preveliki burji. Za mesta, ki so močno burji izpostavljena, je pa najbolj priporočen brest. Družba teh vrst nima v drevsnici; divji kostanj in murvo dobite lahko povsod v bližini, glede bresta se pa obrnite na deželno gozdno nadzorništvo v Trstu.

Vprašanje 26. **Ktera vrsta zarezanih strešnikov je najbolj priporočena?** (F. C. v St. L.)

Odgovor: Zarezanih strešnikov je danes veliko vrst, zato Vam more poveljen odgovor za naše razmere dati le stavbnik, ki ima skušnje z vsemi vrstami, ki se pri nas izdelujejo. Vobče imajo tisti strešniki prednost, ki so najlažji, ne prepuščajo deževnice, so dobro žgani in so iz dobre gline narejeni.

Vprašanje 27. Ali je trgovec dolžan plačati **užitninski davek od slanine**, ki je bila kupljena od gostilničarja ali trgovca, ki je že ta davek plačal? (A. K. na B.)

Odgovor: Če Vi kupite slanino pri gostilničarju ali trgovcu, kjer je bilo klanje užitnini podvrženo in je bila užitnina že odrajtana, potem Vam kot prekupec od že obdavčene slanine ni več plačati užitnine. Podrobnosti najdete na strani 69. knjige „O užitnini od vina in mesa,“ ki jo dobite pri naši družbi za 1 K 50 h.

Vprašanje 28. Imam izredno veliko sadnega mošta, ki bi ga rad sedaj pretočil, pa mi primanjkuje posode. Nameravam **sadni mošt prvič pretočiti šele spomladi**. Ker ne vem, če bo to prav in se mošt ne pokvari, zato vprašam, če je moja namera prava! (A. C. v L.)

Odgovor: S pretakanjem sadnega mošta čakati do pomladi je napačno, kajti drože se začno kmalu razkrajati in dajo moštu neprijetne lastnosti, ali ga celo lahko pokvari. Mošt prav gotovo še ni popolnoma povrel, ima v sebi še cukar, spomladanska toplota kipenje vzbudi, drože se dvignejo in mošt skale; če so pa razkrojene (gnile), pa mošt morda celo pokvari. Sadni mošt zgodaj z drož pretočiti je edino pravilno; kdor drugače ravna, se vedno mora bati zlih posledic.

Vprašanje 29. Kako se čisti sadni mošt? Pri nas se je naredilo veliko tepkovca, a se splošno toži, da se ne očisti, ostane belkast ter nima nikakega pravega okusa, kar je tembolj čudno, ker so bile tepke zdrave in se je mošt v lepem vremenu delal. Jaz sem prinesel sodček mošta na toplo, da bi vnovič pričel kipeti, pa ni nič pomagalo. **Kako bi mošt popravili?** (J. M. v T.)

Odgovor: Sadni mošt se čisti kakor vino in se je ravnat po navodilu, ki smo ga objavili v 21., 22. in 23. št. lauskega letnika „Kmetovalca“. Iz Vašega vprašanja se da posneti, da Vaš mošt ni pokipel in da vzlic zadostni

toploti noče kipeči. Kipenje povzročajo kipelne glive, ki jih je več vrst in so med njimi tudi slabotne. Kipelne ali kvasne glive so rastlinska bitja, ki potrebujejo za uspevanje hrane, zlasti dušika, in če nimajo hrane, t. j. po domače rečeno gnoja, se pa ne morejo razvijati. Sod s kipečim moštom do vrha napolniti, da izmetava, je zelo napačno, kajti s takim ravnanjem se iz mošta največ kvasnih gliv odstrani, sod se ponesnaži in se zaredi druge škodljive glive, ki koristne kvasne glive zatro. Da Vaš mošt ni dovolj pokipel in sedaj tudi pri zadostni toplini noče več vreti, prihaja od pomanjkanja zadostnih in dovolj močnih kvasnih gliv in morda od pomanjkanja redilnih snovi za te glive v moštu. Priporočamo Vam mošt pretočiti z drož in spomladi, ko se segreje in pride čas novega kipenja, dodati moštu samočistih kipelnih gliv, ki jih dobite pri kmetijsko-kemijskem preskušališču v Ljubljani, in glivam dati hrane v obliki salmiaka, ki se ga vzame 10 g na 100 litrov mošta.

Vprašanje 30. Moj 7 let star vol mi je neki večer naglo zbolel; bil je napet ter je stokal. Sedaj je že 14 dni, kar je bil živinozdravnik pri volu, a ga ni ozdravil. Živinozdravnik je dejal, da ima vol želodečno mrzlico. **Kako se zdravi želodečna mrzlica pri volu?** (K. T. v B.)

Odgovor: Če je bil živinozdravnik pri volu in je dognal želodečno mrzlico, potem Vam je tudi dal navodilo za zdravljenje, in če on vola ni ozdravil, ki ga je videl, Vam tem manj mi moremo dati kak nasvet, celo, ker je popis bolezni popolnoma nezadosten. Ali je pa res vola preiskal pravi živinozdravnik? Mi zelo dvomimo, bržkone je bil dotični živinozdravnik le kak neizkušen mazač, ne pa resničen, izkušen živinozdravnik, ki o kaki želodečni mrzlici govoriti ne more, kajti te bolezni ni. Lahko ima pa vol kako bolezen v želodcu in je zato mrzliččen. Če je vol zaradi bolnega želodca mrzliččen, potem je treba dognati bolezen želodca in jo zdraviti; mi pa bolezni želodca ne poznamo in Vam torej ne moremo dati sveta. Če vol stoka, lahko prihaja od kakega žeblja, ki ga je požrl; ta žebel je predrl želodec in sedaj drgne srčni mehur. Pojdite po svet k pravemu živinozdravniku, saj ste tik kranjske meje in imate razmeroma blizu v Vipavo, kjer je nastanjen več in dober živinozdravnik.

Vprašanje 31. Ali je tudi navadno žveplo dobro za žveplanje vinske posode? (R. T. v B.)

Odgovor: Žveplo je žveplo, in če je čisto, je vsako dobro za žveplanje vinske posode. Z žveplom v koscih je le težko sode žveplati, zato so izumili zaradi lažjega ravnanja žveplene trakove.

Vprašanje 32. Kako se prasičem preženo črne uši, ki so se zaplodile in jih z ničemer ne morem pregnati? Svinjaki so betonirani. (V. F. v I.)

Odgovor: Ušiva mesta na prasičih dobro zmočite s tobakovo vodo, ki jo naredite, če vzamete dve žlici tobačnega izvlečka ne liter vode. Vsaka uš, ki jo tobakova voda zmochi, gotovo pogine, ne pa gnide, zato je treba to ravnanje vsakih pet dni ponoviti, dokler uši ne izginejo.

Vprašanje 33. Že dlje časa mi bolehalo kokoši, mislim da za ikrami. Bojim se, da pridem ob vse. **Kako se zdravijo ikraste kokoši?** (A. R. v M.)

Odgovor: Kokoši nimajo iker in imajo torej Vaše živali kako drugo bolezen, ki je seveda mi ne moremo poznati in Vam zato ne moremo svetovati. Če Vam kaka kokoš zopet pogine, pošljite jo dobro zavito na svoje stroške po pošti na c. kr. žipinozdravnika gospoda P. Miklavčiča v Ljubljani, Kunova cesta št. 21.; on radovoljno bolezen določi — seveda če je sploh mogoče — in Vam bo dal navodilo za zdravljenje. Vse stroške morate seveda povrniti.

Vprašanje 34. Imam poln sod lepo čistega tepkovca, in ker pravijo, da mi poleti počrni in postane moten, zato prosim navodila, **kako naj ravnam s tepkovcem**, da ostane čist in vedno bolj močan? (A. K. v S.)

Odgovor: Predvsem morate tepkovec še pred pomladjo pretočiti z drož. Če mošt ni prišel z železom, zlasti z zarjavelim železom v dotiko, potem se ni bati, da bi počrnel. Moč dá tepkovcu alkohol, ki se dela iz cukra. Če Vaš mošt še ni popolnoma pokipel, potem bo spomladi naprej kipel in delal se bo iz cukra alkohol, ki bo moštu dal moč.

Vprašanje 35. Vsi posestniki vasi so se na podlagi občinskega sklepa pismeno s svojimi podpisami zavezali popravljati vse soseskine poti po toliko dni, kolikor na kterega pride z ozirom na njegov zemljiški davek, in sicer kjerstbodi. En tak zavezanec se sedaj protivi popravljati neko pot, češ da ga ne rabi. **Ali se more ustavljati pot popravljati, če se je pismeno zavezal?** (A. K. v S.)

Odgovor: Dotično pismeno zavezo, popravljati občinska pota, je smatrati enako pogodbi, ki od nje nihče ne more odstopiti, ki se je pravomočno zavezal, zato imate pravico tisto delo, ki ga ima oni izvršiti, ki se upira, na njegove stroške izvršiti in stroške v okviru obveze sodnijskim potom od njega izterjati.

Vprašanje 36. Nektere njive nameravam s smrekami pogozditi, in sicer s semenom, ter imam v ta namen že nabrane smrekove storže. **Kako najlaže dobim seme iz smrekovih storžev?** Nekteri mi priporočajo storže v vrečah na peči sušiti, drugi me svarijo, češ da vsled takega ravnanja seme kaljivost izgubi. (F. O. v K.)

Odgovor: Če naj se dobi seme iz smrekovih storžev, jih je poprej treba segreti in dobro pretresti, da se odpro in more seme iz njih izpasti. V to svrhu se storži prav lahko segrevajo na peči, kjer pa ne sme biti čez 30—35° C toplo. Pri tej toplini seme ne izgubi kaljivosti. V tvornicah, ki se pečajo s pripravo gozdnega semena, storže vedno v posebnih pečeh s kurjavo segrevajo.

Vprašanje 37. Moja svinja je že trikrat storila, a pri tretjem porodu je bila tako debela, da ni moglo vseh osem pujskov k seskom, ker jim je le eno plast vimena nudila. Vsled tega so se pujski med seboj silno grizli in so razen dveh vsi poginili. Sedaj imam dve breji svinji, zato vprašam, če smem precej po porodu **pujskom zobe poščipati**, da se ne bodo med seboj grizli in morili? (F. O. v K.)

Odgovor: Pujskom se brez škode precej po porodu smeje špice preostrih zob poščipati, a stem ne boste preprečili medsebojnega klanja, kakorhitro ne dobi vsak pujssek svojega seska. Plemensko svinjo sicer dobro redite, nikakor je pa ne pitajte, in če ne bo predebela, pa bodo mogli pujski do seskov obeh plati vimena. Kakorhitro se pujski prično zaradi seskov prepirati, potem se navadijo med seboj klati, in ta razvada jim ostane ter postaja tem nevarnejša, čim močnejše zobe dobivajo. Zobje bodo pa rasli, četudi jim precej po porodu špice poščiplotete.

Vprašanje 38. Ali je krompir primerna krma za konje? (A. G. v L.)

Odgovor: Za konje vobče ne velja krompir za primerno krmo, ker je premalo redilen in ne daje moči in vztrajnosti. Po krompirju so konji sicer rejeni, a tudi ohlapni, se kmalu utrudijo in se radi pote. Zato pa vendar krompirja kot konjskega krmila ni popolnoma zavreči. Poleg ugodnega vpliva sirovega krompirja na zdravje se mera krompir smatrati kot delno nadomestilo ovsa, kadar je ta izredno drag, pri navadnih delavnih konjih za dobro krmilo. Če konji nič ne delajo, se sme krompir celo brez ovsa pokladati, pomešan z rezanico in s senom, in pri delavnih konjih se lahko 1/4

do $\frac{1}{3}$ ovsa s krompirjem nadomesti. Krompir naj se konjem polaga opran in zrezan ter vedno sirov. Priporočeno je zrezan krompir v mrzli vodi od krmljenja do krmljenja izluževati. Zrezan krompir naj pa na zraku ne leži, ker se rad razkaja in postaja škodljiv. Pri umnem ravnanju se more odraslemu konju dati na dan do 10 kg krompirja.

Kmetijske novice.

Nakupovanje konj za vojaške namene bo dne 28. februarja t. l. v Št. Jerneju dopoldne ob devetih. Konji se bodo plačevali po 700 K in c. kr. kmetijsko ministrstvo dodane še po 100 K premije. Podrobnosti so razvidne iz dotičnega razglasa med uradnimi vestmi današnje številke.

Da povzdigne rejo prasičev na Kranjskem, je sklenil kranjski deželni odbor ustanoviti še to pomlad večje število postaj za mrjasce, postaj za plemenske prasiče in tri do štiri zavode za plemenske prasiče. Tekom leta bo deželni odbor skušal doseči, da bo obstala v vsaki krajevni občini povprečno vsaj ena postaja za mrjasce in za dve do tri občine skupaj ena plemenska prasičja postaja. Za plemenske prasičje zavode bo deželni odbor nakupil plemenske mrjasce in plemenske svinje prve vrste v tujini. Ti zavodi bodo oddajali svoj zarod plemenskim prasičjim postajam, kjer bodo dobivali posamni poljedelci prasičke. Kakšnemu namenu bodo služile plemenske postaje za mrjasce, pove njihove ime samo. Mrjasce, svinje in prasičke bo deželni odbor oddajal tem postajam in zavodom za polovično nakupno ceno. Povrnil bo tudi železniške prevozne stroške. Oni poljedelci, zadruga in druge korporacije, ki nameravajo prevzeti, oziroma vpeljati tako plemensko merjaščno ali prasičjo postajo, oziroma prasičji zavod, morajo vložiti tozadevne prošnje na deželni odbor najkasneje do 10. februarja t. l., ker se deželni odbor na pozneje došle prošnje ne bo mogel ozirati.

Konjerejske zadruge na Igu, v Lescah in Št. Jerneju bodo imele meseca februarja t. l. svoje občne zbere. Opozarjamo na tozadevna vabila med uradnimi vestmi današnje številke. Vsaka teh zadrug je ravnokar dobila 1000 K državne podpore za l. 1910.

Družbene vesti.

† Dr. med. Karol Bleiweis vitez Trsteniški,

primarij deželne bolnice v Ljubljani v p. itd. je po kratki bolezni umrl 31. decembra 1909. Rajnik je bil eden najstarejših družbenih udov, namreč od 22. novembra l. 1865., torej celih 44 let, in je vrhutega po smrti svojega očeta, nepozabnega dr. Janeza Bleiweisa viteza Trsteniškega, ki je bil več desetletij tajnik c. kr. kmetijske družbe kranjske in vodja družbene podkovske šole, prevzel začasno vodstvo te šole, ter je ta posel opravljal 25 let. — Naj v miru počiva kremenito značajni mož. *)

* **Vsled zapadlega velikega snega** ne dobivamo blaga iz raznih krajev tako hitro, da bi mogli tudi naročila naših udov-naročnikov takoj izvrševati. Ves promet se je tudi v naših krajih nekoliko ustavil. Zagotavljamo pa onim naročnikom, ki že neka dni čakajo na blago, da jim ga takoj pošljemo, kakor hitro bo to sploh mogoče.

Že sedaj dobivamo naročila na deteljna semena, ki jih seveda že sedaj zabeležimo, toda naročniki dobodo semena šole ob času setve.

*) Po neljubi pomoti je to obvestilo v zadnji številki »Kmetovalca« izostalo.

* **Častita načelnštva podružnic in gg. družbene ude**, kiso za naročene gospodarske potrebščine v l. 1909. še na dolgu, **nujno** prosimo, naj z ostanke nemudoma poravnajo, ker družba nima denarja, da bi malomarne plačnike podpirala, in mora tudi račune za l. 1909. takoj zaključiti. Bodi to zadnji opomin!

Naročnikom na cele vagone Tomasove žindre javljamo, da zvršujemo njih naročila iz tržaške zaloge, kjer je le še par vagonov 19 odstotne žindre, ki je vagon (10.000 kg) stane na tržaškem kolodvoru 684— K.

Pri naročbah v celih vagonih je pri 10.000 kg K 25— popusta. Seveda mora železniško vozino iz Trsta do zadnje železniške postaje plačati naročnik sam.

Po novi pogodbi nam je dovoljeno, pošiljati žindro tudi v istrsko Primorje, kar so nam tvornice dosedaj zabranjevale.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Tomasovo žindro 19 % po 7 K 50 h 100 kg.

Rudninski superfosfat s 14 % v vodi raztopne fosforove kisline po 7 K 50 h 100 kg z vrečo vred. Pri naročilih v celih vagonih franko na vsako postajo. Svarimo pred nakupom superfosfata, ki je zaznamovan kot 12 - 14 odstoten, če ni primerno cenejši, kajti tak superfosfat je resnično le 12 odstoten in sme v razmerju z gorenjo ceno le K 636 veljati.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Kajnit po 5 K 80 h 100 kg. Naročila na cele vagone se zvrše naravnost iz tvornice in se cena vsled zmanjšanja stroškov dokaj zniža.

Kalijevo sol po 12 K 60 h 100 kg. To gnojilo te oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žindro ali z rudninskim superfosfatom, ta Mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 40 % kalija in stane 12 K 60 h, dočim ima kajnit le 12 — 13 % kalija ter stane 5 K 80 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 4 K 80 h. Tudi to gnojilo pošljemo odjemalcem celih vagonov naravnost iz tvornic za ceno, ki je dosti nižja.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Čilski soliter po 30 K 100 kg.

Amonijev sulfat po 31 K 100 kg. To dušičnato umetno gnojilo bo družba imela že sredi februarja zopet v zalogi in sprejema že sedaj naročila nanj. To gnojilo je važno za gnojenje na njivah žitu, krompirju, ozimni itd., in sicer v zvezi s superfosfatom in s kalijevo soljo. Poraba amonijevega sulfata v vinogradih je zlasti važna in zato posebno priporočena. Opozarjamo na spis »Gnojenje z dušikom« v 1. št., na spis »Dušičnata umetna gnojila« v 2. št., na spisa »Gnojenje travnikov z umetnimi gnojili spomladi« ter »Mešana gnojila in gnojenje vinogradov z umetnimi gnojili, v 3. št., na spis »Gnojenje krompirju, zlasti z umetnimi gnojili, s posebnim ozirom na amonijev sulfat« v 6. številki in na spis »Gnojenje ozimni z amonijevim sulfatom« v 18. št. lanskega »Kmetovalca«.

* **Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi po 12 K in trokarje po 5 K. Oboje služi, da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, da je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

* **Mešano umetno gnojilo za vinograde**, ki ima v sebi vse potrebne redilne snovi, t. j. fosforovo kislino, kalij in dušik, bo imela družba spomladi v zalogi. Sestavo in ceno tega mešanega umetnega gnojila priobčimo v prihodnji številki „Kmetovalca“, sprejemamo pa že sedaj naročila nanj, in sploh prosimo tozadevna naročila kmalu naznaniti, da ob času gnojitve lahko točno poostrežemo.

* **Deteljna semena**, in sicer domače detelje kakor lucerne, letos ni veliko, ker je bila lansko leto zelo slaba deteljna letina, zlasti nedostaja lepega blaga, zato bo letos spomladi cena deteljnemu semenu sploh razmeroma zelo visoka. Vse blago je že v rokah trgovcev, in kdor si ne priskrbi deteljnega semena pravočasno, je lahko v nevarnosti, da ga pozneje sploh za drag denar ne dobi. Družba je pravočasno kupila primerno množino semena najboljših francoskih lucerne in domače detelje za svoje ude, ter bo v prihodnji številki „Kmetovalca“ objavila cene. Opozorjamo p. n. gg. družbene ude, da naj naročitve na deteljno seme kmalu prijavijo.

* **Cena semen krmske pese** je letos zbog slabe letine pri kupčiji na debelo poskočila za okroglo celih 100 K pri metriskemu stotu, zato že danes opozorjamo kmetovalce na letošnje izredno visoke cene tega semena. Naša družba bo tudi letos seme krmske pese oddajala in bo v kratkem razglasila cene.

* **Lanene tropine**, so tvornicam zopet pošle in jih bržkone ta mesec ne bo lahko dobiti. V slučaju, da jih kaj dobimo, jih bomo našim udom oddajali po dosedanji ceni 20 K za 100 kg. Živinorejci, ki je njih živina navajena na krmljenje z močnimi krmili, naj pa medtem tega krmljenja nikar ne opuščajo, ampak naj pridno segajo po sezamovih tropinah.

* **Sezamove tropine**, fino zmlate, svetle, z zajamčeno vsebino 50 odstotkov proteina in maščobe, stanejo 17 K 100 kg in se tudi dobivajo le v vrečah po 50 kg. Živinorejce opozorjamo na spis „Krmljenje z oljnimi tropinami“, ki je izšel v „Kmetovalcu“ in ki ga v obliki „Gospodarskih navodil“ na zahtevanje vsakomur brezplačno pošljemo. Sezamove tropine so navzlic večji redilni vrednosti zaradi tega toliko cenejše od lanenih tropin, ker se sedaj še ne zahtevajo tako splošno. Gotovo je, da se precj podražé, kakor hitro jih ne bodo mogli več toliko izdelovati, kolikor jih bodo zahtevali; ta položaj utegne po splošni sodbi kmalu nastati. Družba je sezamove tropine kupila v zadostni množini in po ugodni ceni, tako da cene v prihodnjih mesecih še ne bo treba zvišati; priporočati pa je umnim gospodarjem, da si čimprej priskrbe vsaj toliko tropin, kolikor jih bodo čez zimo potrebovali. Večjim odjemalcem, posebno onim na Krasu, lahko pošljemo te tropine primerno ceneje iz tržaške zaloge.

* **Živinsko sol** priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini ne morejo kupiti, po 6 K 90 h 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tista naročila na živinsko sol se izvršujejo, ki se za njo denar naprej pošlje. V navedeni ceni so všteti izdatki za vozni list in stroški ob sprejemu denarja, ki se morajo plačevati v Ljubljani.

* **Klajno apno** oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg, po 22 h kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljatev na zunaj se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozorjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmili, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štopami za živino.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Oddaja sadnega drevja in trt iz nasadov kmetijske podružnice v Mokronogu.

Podpisana podružnica naznanja, da se bo letošnja pomlad iz podružnične drevsnice v Mokronogu oddalo 2000 drevesec iz podružnične trtnice v Trzišču pa 70.000 cepljenih ameriških trt najboljše kakovosti, in sicer pod temi pogoji:

Vsak podružnični ud dobi brezplačno štiri sadna drevesca ali pa dvajset cepljenih trt, kakor želi. Razentega dobe udje po znižani ceni drevesa in trte, in sicer drevesa po 50 h, trte-cepljenke pa po 12 h. Zglasiti se pa mora za to vsak ud pravočasno, najpozneje

do 20. februarja t. l.,

za drevesca pri gosp. Edvardu Vencajzu v Mokronogu, za trte pa pri g. Francu Prijatelju v Trzišču.

Lehko pa se podružnični udje zaradi dobave trt in drevesec, bodisi brezplačnih ali po znižani ceni, zglase pri svojem zaupniku, ki bo zanje tudi dobil brezplačna drevesa in trte. Zaupniki so ti p. n. gospodje: Hladnik Ivan za trebelski, Novak Jožef za mirenski, Prijatelj Franc za trziški, Vencajz Edvard za mokronoški, Ulm Anton za šmarješki, Zupančič Franc in Vidmar Leopold za šentrupertski okolš.

Oni udje, ki se za drevesca ali trte ne zglase do določenega časa, izgube pravico do brezplačnih trt in dreves ali po znižani ceni.

Drevesca se bodo oddajala tudi neudom, a tem po 80 h drevo, za kar se morajo tudi do omenjenega roka zglasiti.

Trte pa dobe samo vinogradniki, ki so podružnični udje. A tudi ti smejo prositi le za toliko cepljenk, kolikor jih sami za svoj vinograd potrebujejo, in ni dovoljeno te cepljenke oddajati ali prodajati drugim, kajti kakor kaže, bo se za ude zmanjkovalo cepljenk vzlic temu, da jih je 70.000 na razpolago.

Zglasite se torej pravočasno, ker se na poznejše prošnje ne bo oziralo.

Kar se pa tiče dobave modre galice, žvepla, porabe podružničnih strojev itd. vsak ud lahko vse izve pri podružničnih občnih zborih.

Kmetijska podružnica v Mokronogu,

dne 20. januarja 1910.

J. A. grof Barbo, načelnik.

Naredbe glede oddaje družbenega sadnega drevja spomladi l. 1910.

Gg. ude prosimo, naj svoje naročitve na sadno drevje pri- glase pri svojih podružnicah, oni pa, ki niso uvrščeni v podruž- nice, v družbeni pisarni v Ljubljani ustno ali pismeno. V vsaki pismeni naročitvi je povedati, na katero železniško postajo naj se drevje pošlje.

Oddajalo se bo visoko in prtilično drevje. Ker je zaloga po- sameznih skupin in različnih vrst omejena, si družba pridržuje pravico, da preobilne naročitve skrči in namesto naročenih vrst, ki so že pošle ali jih sploh nima, dá drevesa drugih primernih vrst, če jih bo še imela.

Naročitev na veliko število dreves družba ne bo izvrševala, ker je njena naloga pospeševanje sadjarstva po deželi sploh, in zato skrbi, da se dobre vrste kolikor mogoče razširijo med kmet- skimi posestniki.

Pri naročanju veljajo tele določbe:

1. Podružnica sklene, ali vzame za svoje ude brezplačna drevesca ali ne. Če jih vzame, potem mora poslati vso udnino glavnemu odboru v Ljubljano, če jih pa ne vzame, ji ostane

polovica udnine za podružnične namene; le udnino gg. učiteljev mora vso poslati glavnemu odboru.

2. Če podružnica obdrži polovico udnine, morejo njeni udje dobiti po štiri drevesca za znižano ceno 2 kron.

3. Cena za vse drugo drevje je 80 vinarjev za drevesce.

4. Navedene cene veljajo v drevsnici, oziroma na kolo-dvoru, in sicer z zavojem vred.

5. Vsa naročila je treba vsaj

do 15. februarja 1910

sporočiti družbi. Kdor do tega časa ne naroči brezplačnega drevja, potem ne bo imel več pravice do njega.

6. Če bi utegnili kaj drevja ostati čez naročitve družbenih udov, ga morejo dobiti neudje po 1 K 20 h drevesce.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Št. 222.

Razglas.

Ker namerava brambovska uprava v pokritje svoje potrebščine kavalerijske remonte spomladi 1910 kakor doslej prirejati v gotovih krajih komisionarno nakupovanje remont, je zaukazalo c. kr. minist-rstvo za deželno brambo dotični naborni komisiji c. kr. brambovskega ulanskega polka št. 6, ki ima izvršiti ročno nakupovanje, da pride zaradi komisionalnega nakupovanja remont v Št. Jernej dne 28. februarja 1910 ob devetih dopoldne.

V prejšnjih letih so se vršili v ta namen takozvani »semnji za remonte«. Stem se pa daje na občno znanje, da je povzročila pri c. kr. ministrtvu za deželno obrambo vložena, deloma utemeljena pritožba neke v zmislu obrtnega reda do semnja upravičena občina, da se bo v bodoče namesto izraza »semnj za remonte« rabil izraz »komisionalno nakupovanje remont«.

Pri tem komisionalnem nakupovanju remont, ki se je stem na dan 28. februarja 1910 ob devetih dopoldne v Št. Jerneju razpisalo in kamor pride navedena brambovska naborna komisija za remonte, se bodo nakupovali le konji v starosti 4 do 7 let, višočine 158 do 166 cm, ki so močnega hrbta in pravilne izdatne hoje in se bo konjerejem za take konje, ki so popolnoma sposobni za kavalerijske remonte, plačevala remontna cena 700 K.

Takim konjem se sme z ozirom na njih kakovost in na druge razmere po naslednjih določilih iz sredstev c. kr. poljedelskega ministrtva prisoditi tudi premija.

Premije smejo prejeti samo taki konjerejci, ki imajo držav-ljanstvo v kraljevinah in deželah, zastopanih v državnem zboru, in ki morejo z rodovnikom ali zaskočnim listom nedvomno dokazati, da so dotične remonte tudi resnično v tostranskem državnem ozemlju sami zredili.

Kadar bi ta ali oni konjerejec tega dokaza ob naboru ne mogli podati, sme remontna naborna komisija izjemoma dovoliti, da se dokaz pozneje, najkasneje v 14 dneh, pošlje domobranskemu ulanskemu polku št. 6.

V takih primerih tudi omenjeni polk premije iz sredstev c. kr. poljedelskega ministrtva izplača šele potem, ko so bile do-spele te listine.

Višočina premije sploh povprečno ne bo presegala zneska 100 K za konja.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani, dne 7. januarja 1910.

V a b i l o

na občni zbor kmetijske podružnice Litija-Šmartno, ki bo dne 13. svečana 1910 ob treh popoldne v hiši načelnika v Črnem Potoku.

S P O R E D:

1. Nagovor načelnika.
2. Poročilo tajnikovo.

3. Poročilo blagajnikovo in odobrenje računa.

4. Volitev delegatov na občni zbor kmetijske družbe v Ljubljani.

5. Volitev novega odbora.

6. Slučajnosti.

Če bi ob določenem času ne bil občni zbor sklepčen, bo uro potem zborovanje pri vsakem številu udeležencev.

Kmetijska podružnica Litija-Šmartno,

dne 20. prosinca 1910.

Ig. Zore, načelnik.

V a b i l o

na občni zbor kmetijske podružnice v Cerknici dne 6. svečana 1910 ob eni popoldne v prostorih g. Ivana Žumra v Cerknici.

S P O R E D:

1. Računsko poročilo za l. 1909.
2. Poročilo o delovanju podružnice.
3. Slučajnosti.

Kmetijska podružnica v Cerknici.

dne 22. januarja 1910.

Matija Obreza, načelnik.

V a b i l o

na občni zbor konjerejske zadruge na Igu, ki bo v nedeljo, dne 13. februarja 1910 ob desetih dopoldne na Škofelji v gostilni gospoda Ogorelca.

S P O R E D:

1. Poročilo o delovanju zadruge.
2. Potrjenje računskega zaključka za dosedanjo poslovno dobo.
3. Proračun za leto 1910.
4. Sklepanje o stavljenih predlogih in željah zadružnikov.
5. Slučajnosti.

Ig, dne 23. januarja 1910.

Martin Zdravje, načelnik.

V a b i l o

na občni zbor konjerejske zadruge v Št. Jerneju, ki bo v ponedeljek, 28. februarja 1910 ob dveh popoldne v Št. Jerneju v gostilni gospoda I. Receljna (poprej Tavčar).

S P O R E D:

1. Poročilo o delovanju zadruge.
2. Potrjenje računskega zaključka za dosedanjo poslovno dobo.
3. Proračun za leto 1910.
3. Sklepanje o stavljenih predlogih in željah zadružnikov.
5. Slučajnosti.

Št. Jernej-Rakovnik, dne 23. januarja 1910.

Fran Zupančič, načelnik.

V a b i l o

na občni zbor konjerejske zadruge v Lescah, ki bo v četrtek, dne 17. februarja 1910 ob treh popoldne v Lescah v gostilni gospoda Wuchererja.

S P O R E D:

1. Poročilo o delovanju zadruge.
2. Potrjenje računskega zaključka za dosedanjo poslovno dobo.
3. Proračun za leto 1910.
4. Sklepanje o stavljenih predlogih in željah zadružnikov.
5. Slučajnosti.

Lesce, dne 23. januarja 1910.

Ivan Žark, načelnik.